

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE

JULIANE KOKOTT,

predstavljeni 13. marca 2008¹

I – Uvod

1. Predlog za sprejetje predhodne odločbe Cour de Cassation je posledica havarije tankerja Erika leta 1999 pred bretonsko obalo. Težko kurilno olje, ki se je pri tem razlilo, je med drugim onesnažilo obalo občine Mesquer (v nadaljevanju: občina Mesquer), ki sedaj od podjetij skupine Total zahteva povrnitev škode.

2. Sodišču so bila tako postavljena vprašanja glede razlage Direktive Sveta z dne 15. julija 1975 o odpadkih² (75/442/EGS) (v nadaljevanju: Okvirna direktiva o odpadkih). Najprej je treba pojasniti, ali je treba težko kurilno olje kot tako obravnavati kot odpadek ali pa

je odpadek postalo zaradi nesreče. Nadalje se postavi vprašanje, ali morajo družbe skupine Total plačati stroške odstranjevanja onesnaženja z nafto, ker so razlito težko kurilno olje proizvedle in dopustile, da se je prevažalo v tankerju.

3. V zvezi s tem je treba upoštevati, da je Francija pogodbenica Mednarodne konvencije z dne 29. novembra 1969 o civilni odgovornosti za škodo, povzročeno z onesnaženjem z nafto³, kot je bila spremenjena s Protokolom iz leta 1992⁴ (v nadaljevanju: Konvencija o odgovornosti), in Mednarodne konvencije o ustanovitvi Mednarodnega sklada za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto, kot je bila spremenjena s Protokolom iz leta 1992⁵ (v nadaljevanju: Konvencija o skladu).

1 – Jezik izvirnika: nemščina.

2 – UL L 194, str. 39, za obravnavani primer nazadnje spremenjena z Odločbo Komisije z dne 24. maja 1996 (96/350/ES) (UL L 135, str. 32). Nato prečiščena z Direktivo 2006/12/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2006 o odpadkih (UL L 114, str. 9).

3 – Nemška različica je objavljena v nemškem Bundesgesetzblattu (Zvezni uradni list) 1975 II str. 305.

4 – Protokol je natisnjen v UL 2004 L 78, str. 32. Celotno besedilo Konvencije je na spletni strani <http://www.iopcfunds.org/npdf/Conventions%20English.pdf>.

5 – Protokol je natisnjen v UL 2004 L 78, str. 40. Celotno besedilo Konvencije je na spletni strani <http://www.iopcfunds.org/npdf/Conventions%20English.pdf>.

II – Pravni okvir

(2) Lastnik ladje ni odgovoren za škodo zaradi onesnaženja, če dokaže:

A – Veljavno mednarodno pravo

4. Za obravnavan primer je na področju mednarodnega prava najprej zanimiva Konvencija o odgovornosti. To konvencijo je med drugim ratificiralo 24 držav članic, ni pa je ratificirala Skupnost.⁶

5. Člen III Konvencije o odgovornosti vsebuje določbe o odgovornosti za škodo zaradi onesnaženja z nafto na morju:

„(1) Razen v primerih, predvidenih v drugem in tretjem odstavku tega člena, je lastnik ladje v času dogodka, ali kadar ga sestavlja vrsta pojavov, v času prvega takega pojava, odgovoren za vsako škodo zaradi onesnaženja, ki ga je povzročila ladja, in je posledica takega dogodka.

6 – Kot je navedeno na spletni strani http://www.imo.org/includes/blastData.asp/doc_id=693/status.xls, obiskani 5. marca 2008, so pogodbenice Konvencije Belgija, Bolgarija, Danska, Nemčija, Estonija, Grčija, Španija, Francija, Irska, Italija, Ciper, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija, Finska, Švedska in Združeno kraljestvo, ne pa Češka republika, Avstrija in Slovaška.

a) da je škoda nastala zaradi vojne, sovražnosti, državljanske vojne, vstaje ali izjemnega neizogibnega ali neustavljivega naravnega pojava; ali

b) da je škoda v celoti nastala zaradi dejanja ali opustitve dejanja z namenom povzročitve škode s strani tretje osebe; ali

c) da je škoda nastala izključno zaradi malomarnosti ali drugega nezakonitega dejanja katere koli vlade ali druge oblasti, ki je odgovorna za vzdrževanje luči ali drugih navigacijskih pripomočkov pri izvajanju omenjene naloge.

(3) Če lastnik ladje dokaže, da je škoda zaradi onesnaženja v celoti ali delno nastala zaradi dejanja ali opustitve dejanja z namenom povzročitve škode s strani osebe, ki je utrpela škodo, ali zaradi malomarnosti omenjene osebe, se ga lahko v celoti ali delno oprusti odgovornosti do take osebe.

(4) Proti lastniku ni mogoče vložiti nobenega zahtevka za povrnitev škode zaradi onesnaženja, razen v skladu s to konvencijo. Po petem odstavku tega člena ni mogoče vložiti nobenega zahtevka za povrnitev škode zaradi

onesnaženja po tej konvenciji ali drugih povzroči takšna škoda, ali iz malomarnosti in zahtevkov do: vedoč, da lahko nastane taka škoda.

a) zaposlenih ali predstavnikov lastnika ali članov posadke;

(5) Nič v tej konvenciji ne posega v katero koli regresno pravico lastnika ladje, ki obstaja neodvisno od te konvencije.“

b) pilota ali drugih oseb, ki opravljajo storitve za ladjo, čeprav niso člani posadke;

c) zakupnika (ne glede na to, kako se imenuje, vključno z zakupnikom prazne ladje), upravnika ali upravljavca ladje;

6. Odgovornost lastnika je v skladu s členom V Konvencije o odgovornosti omejena vsekakor takrat, ko ni dokazano, da je škoda zaradi onesnaženja posledica njegove osebne storitve ali opustitve, storjene zato, da se povzroči taka škoda, ali iz malomarnosti in vedoč, da lahko nastane taka škoda.

d) osebe, ki izvaja reševanje s soglasjem lastnika ali po navodilih pristojnih javnih oblasti;

e) osebe, ki izvaja preventivne ukrepe;

7. V upoštevnem času je bila ta zgornja meja odgovornosti v skladu s členom V(1) v odvisnosti od velikosti ladje med 3 milijoni računskih enot in 59,7 milijona računskih enot. Računska enota je v skladu s členom V(9) posebna pravica črpanja, kot jo opredeljuje Mednarodni denarni sklad, to pomeni, da je bila 13. decembra 1999, neposredno po nesreči, enaka 1,357120 EUR.⁷ V

f) vseh zaposlenih ali predstavnikov oseb, omenjenih v pododstavkih c), d) in e),

razen če je škoda posledica njihove osebne storitve ali opustitve, storjene zato, da se

7 – Po podatkih Mednarodnega denarnega sklada, http://www.imf.org/external/np/fin/data/rms_mth.aspx?SelectDate=1999-12-31&reportType=CVSDR. Posebna pravica črpanja je enaka valutni košarici iz 0,41 EUR, 18,4 JPY, 0,0903 GBP in 0,632 USD.

primeru Erike je bila odgovornost lastnika omejena na približno 13 milijonov EUR.⁸

8. Konvencija o odgovornosti je bila dopolnjena s Konvencijo o skladu. To konvencijo je med drugimi ratificiralo 23 držav članic, ni pa je ratificirala Skupnost.⁹

9. S Konvencijo ustanovljen Sklad za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto (v nadaljevanju tudi: sklad), v skladu s členom 2 Konvencije o skladu povrne škodo, nastalo zaradi onesnaženja z nafto, če varstvo, ki ga zagotavlja Konvencija o odgovornosti, ne zadošča. Vsota odgovornosti sklada je bila v upoštevnem času omejena na 135 milijonov računskih enot. V primeru Erike je bilo to približno 185 milijonov EUR.¹⁰

10. Pogodbenice Konvencije o skladu so lahko v skladu s členom 28(4) le države, ki so ratificirale, sprejele, potrdile ali pristopile h Konvenciji o odgovornosti.

8 – Sporočilo 92FUND/EXC.28/4 direktorja Mednarodnega sklada za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto z dne 15. februarja 2005, http://www.iopcfund-docs.org/ds/pdf/92exc28-4_e.pdf, str. 2. Glej tudi Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o drugem paketu ukrepov Skupnosti za varnost ladijske plovbe na morju v povezavi s potopitvijo naftega tankerja Erika, COM(2000)802 konč., str. 59.

9 – Kot je navedeno na spletni strani http://www.imo.org/includes/blastData.asp?doc_id=693/status.xls, obiskani 5. marca 2008, so pogodbenice Konvencije: Belgija, Bolgarija, Danska, Nemčija, Estonija, Grčija, Španija, Francija, Irska, Italija, Ciper, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Slovenija, Finska, Švedska in Združeno kraljestvo, ne pa Češka republika, Avstrija, Romunija in Slovaška.

10 – Sporočilo 92FUND/EXC.28/4 (navedeno v opombi 8, str. 2).

11. Poleg tega člen 235(3) Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, ki je bila podpisana v Montego Bayu 10. decembra 1982¹¹ (v nadaljevanju: Konvencija o pomorskem mednarodnem pravu), zahteva, da države sodelujejo pri odgovornosti za onesnaženje morskega okolja:

„Zaradi zagotovitve hitre in ustrezne kompenzacije zaradi vsake škode, povzročene z onesnaženjem morskega okolja, sodelujejo države pri uresničevanju veljavnega mednarodnega prava in pri nadaljnjem razvoju mednarodnega prava, ki se nanaša na odgovornost za ocenitev in povračilo škode ter na reševanje sporov, ki nastanejo v zvezi s tem, obenem pa tudi, kjer je za to možnost, pri izpopolnjevanju kriterijev in postopkov za izplačilo ustrezne odškodnine, kot so obvezno zavarovanje ali kompenzacijski skladi.“

B – Pravo Skupnosti

1. Okvirna direktiva o odpadkih

12. Člen 1 Okvirne direktive o odpadkih med drugim opredeljuje odpadek, povzročitelja odpadka in imetnika odpadka:

11 – Tretja konferenca Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, Official Documents, Zv. XVII, 1984, Doc. A/Conf.62/122, str. 157-231.

„V tej direktivi:

in

a) ‚odpadek‘ pomeni vsako snov ali predmet v skupinah, navedenih v Prilogi I, ki ga imetnik zavrže ali namerava ali mora zavržeti;

„Q15 Onesnaženi materiali, snovi ali izdelki, nastali pri obnavljanju kakovosti tal“.

b) ‚povzročitelj‘ pomeni vsakogar, katerega dejavnosti povzročajo nastajanje odpadkov (‚izvirni povzročitelj‘) in/ali vsakogar, ki izvaja predobdelavo, mešanje ali druge postopke, katerih posledica je sprememba narave ali sestave odpadkov;

14. Člen 15 Okvirne direktive o odpadkih ureja, kdo nosi stroške odstranjevanja odpadkov:

c) ‚imetnik‘ pomeni povzročitelja odpadkov ali fizično ali pravno osebo, ki ima odpadke;

„V skladu z načelom plačila povzročitelja obremenitve mora stroške odstranjevanja odpadkov nositi:

[...]“

13. V Prilogi I so opredeljene različne skupine odpadkov, med njimi tudi naslednji dve:

– imetnik, ki odpadke preda zbiralcu odpadkov ali podjetju iz člena 9, in/ali

„Q4 Materiali, ki so bili razsuti, razliti, izgubljeni ali drugače poškodovani, vključno z materiali, opremo itd., ki so bili onesnaženi zaradi nezgode“,

– prejšnji imetniki odpadkov ali proizvajalec izdelka, iz katerega so nastali odpadki.“

2. Direktiva 68/414/EGS o obveznih minimalnih zalogah strateških virov

v interesu Evropske skupnosti pristopita k osnovnim instrumentom.¹³

15. Direktiva Sveta z dne 20. decembra 1968 o obveznosti držav članic EGS glede vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte in/ali naftnih derivatov (68/414/EGS)¹² v členu 1 določa, da morajo države članice ves čas vzdrževati zaloge naftnih derivatov, ki ustrezajo domači porabi za 90 dni. V skladu s členom 2, tretja alineja, obsega ta obveznost kurilna olja (*fuel oil* v drugih jezikovnih različicah).

17. Člen 1 Odločbe pooblašča države članice, da h Konvenciji o skladu sprejmejo dopolnilni ukrep. Nekaterim državam članicam je v zvezi s tem dovoljeno, da pristopijo h Konvenciji o odgovornosti in h Konvenciji o skladu:

„(1) Države članice so s tem pooblašcene, da v interesu Evropske skupnosti podpišejo, ratificirajo ali pristopijo k Protokolu za leto 2003 k Mednarodni konvenciji iz leta 1992 o ustanovitvi Mednarodnega sklada za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto (Protokol o dopolnilnem skladu), pod pogoji, določenimi v naslednjih členih.

3. Odločba 2004/246/ES h Konvenciji o skladu

(2) Poleg tega se Češko, Estonijo, Luksemburg, Madžarsko, Avstrijo in Slovaško pooblašča, da pristopijo k osnovnim instrumentom.

16. Za položaj Skupnosti v razmerju do Konvencije o odgovornosti sta pomembna četrta uvodna izjava in člen 4 Odločbe Sveta 2004/246/ES z dne 2. marca 2004 o pooblastilu državam članicam, da v interesu Evropske skupnosti podpišejo, ratificirajo ali pristopijo k Protokolu za leto 2003 k Mednarodni konvenciji iz leta 1992 o ustanovitvi Mednarodnega sklada za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto, in o pooblastilu Avstriji in Luksemburgu, da

(3) Besedilo Protokola o dopolnilnem skladu je priloženo v Prilogi I k tej odločbi. Besedilo osnovnih instrumentov je priloženo v Prilogah II in III k tej odločbi.

(4) V tej odločbi izraz ‚osnovni instrumenti‘ pomeni Protokol iz leta 1992 o spremembi

¹² – UL L 308, str. 4, kot je bila spremenjena z Direktivo Sveta z dne 14. decembra 1998, 98/93/ES, UL L 358, str. 100.

¹³ – UL L 78, str. 99, kot je bila spremenjena z Odločbo Sveta 2004/664/ES z dne 24. septembra 2004 o prilagoditvi Odločbe Sveta 2004/246/ES zaradi pristopa Češke, Estonije, Cipra, Latvije, Litve, Madžarske, Malte, Poljske, Slovenije in Slovaške, UL L 303, str. 28.

Mednarodne konvencije iz leta 1969 o civilni odgovornosti za škodo, ki jo povzroči onesnaženje z nafto, in Protokol iz leta 1992 o spremembi Mednarodne konvencije iz leta 1971 o ustanovitvi Mednarodnega sklada za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto.

(5) V tej odločbi pomeni izraz ‚država članica‘ vse države članice razen Danske.“

18. Člen 2 spodbuja države članice, da kolikor je mogoče hitro pristopijo k Protokolu o dopolnilnem skladu oziroma, da države, ki so navedene v prvem in drugem odstavku, pristopijo k temu protokolu in k sporazumom, na katerih temelji.

19. Četrta uvodna izjava se glasi:

„Skladno s Protokolom o dopolnilnem skladu so lahko njegove pogodbenice samo suverene države; tako ni mogoče, da bi Protokol ratificirala ali k njemu pristopila Skupnost; prav tako ne gre pričakovati, da bo to mogoče v bližnji prihodnosti.“

20. Člen 4 poziva države članice, da se zavzamejo za možnost pristopa Skupnosti:

„Države članice si v najkrajšem možnem času po svojih najboljših močeh prizadevajo zagotoviti spremembo Protokola o dopolnilnem skladu in osnovnih instrumentov, da bi omogočile, da Skupnost postane njihova pogodbenica.“

21. To odločbo Sveta je bilo treba v skladu z njeno drugo in tretjo uvodno izjavo sprejeti zaradi tega, ker ureditev v Protokolu o dopolnilnem skladu vpliva na Uredbo Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah¹⁴ in v tem smislu sodi v področje izključne pristojnosti Skupnosti.

III – Dejstva, postopek v glavni stvari in predlog za sprejetje predhodne odločbe

22. Italijanska družba za proizvodnjo električne energije ENEL je z družbo Total international Ltd. sklenila pogodbo o dobavi

14 – UL 2001 L 12, str. 1.

težkega kurilnega olja v Italijo. To težko kurilno olje naj bi izgorevalo v eni od elektrarn za proizvodnjo elektrike.

23. Težko kurilno olje nastane z rafiniranjem surove nafte. Lažji sestavni deli surove nafte, ki pri nižjih temperaturah preidejo v plinasto agregatno stanje, se predelajo na primer v bencin ali v kurilno olje. V nasprotju s tem je težko kurilno olje pri normalnih temperaturah viskozno in ga je treba segreti, da postane tekoče.

24. Zaradi izvajanja pogodbe z družbo ENEL je družba Total raffinage distribution, sedaj Total France, družbi Total international Ltd. prodala določeno količino težkega kurilnega olja, ki je za prevoz do pristanišča Milazzo na Siciliji najela tanker Erika. Ta ladja je 11. in 12. decembra 1999 doživela brodolom. Njen tovor se je deloma razlil v morje in onesnažil dele francoske atlantske obale, med drugim obrežja občine Mesquer.

25. Občina je družbe skupine Total najprej z občinskim odlokom pozvala, naj odstranijo odpadke, ki izvirajo iz ladje. Seveda pa so ji nastali tudi stroški zaradi čiščenja in odstranjevanja odpadkov na območju občine. Zoper Total France in Total international Ltd. (v nadaljevanju: družba Total) je vložila tožbo za povrnitev teh stroškov.

26. Postopek teče na Cour de Cassation, ki je Sodišču postavilo naslednja vprašanja za predhodno odločanje:

1. Ali je mogoče opredeliti težko kurilno olje, ki je produkt postopka rafiniranja nafte v skladu s specifikacijami potrošnika in ki ga proizvajalec namerava prodajati kot gorivo ter je navedeno v Direktivi 98/93/EGS z dne 14. decembra 1998 o spremembah Direktive 68/414/ES z dne 20. decembra 1968 o obveznih zalogah strateških virov, kot odpadek v smislu člena 1 Direktive 75/442/EGS z dne 15. julija 1975, kot je bila spremenjena z Direktivo 91/156/EGS z dne 18. marca 1991, kodificirana z Direktivo 2006/12/ES?

2. Ali je težko kurilno olje kot ladijski tovor, ki se zaradi nesreče razlije, samo po sebi ali zaradi pomešanja z vodo in sedimenti odpadek v smislu Priloge I Skupina Q4 Direktive 2006/12/ES?

3. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen, na drugo vprašanje pa pritrdilen: ali je treba proizvajalca težkega kurilnega olja (Total raffinage) in/ali prodajalca ali lastnika tovora (Total international Ltd) v smislu člena 1(b) in (c) Direktive 2006/12/ES za namene uporabe člena 15 te direktive obravnavati kot povzročitelja in/ali imetnika odpadka, čeprav je proizvod, ko je prišlo do nesreče, zaradi katere je ta postal odpadek, prevažala tretja oseba?

27. Med postopkom na Sodišču je Tribunal de grande instance de Paris 16. januarja 2008 zaradi havarije Erike obsodilo različne osebe, vključno z različnimi družbami skupine Total, na plačilo denarnih kazni. Obsojeni morajo na podlagi iste sodbe različnim strankam v civilnem postopku povrniti škodo v višini skupno okrog 192 milijonov EUR. Pri izračunu višine odškodnine so se upoštevala izplačila Sklada za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto.¹⁵ Občina Mesquer naj bi dobila 500.000 EUR odškodnine za škodo, ki jo je utrpel njen ugled.¹⁶ Nasprotno pa je Tribunal kot neutemeljen zavrnilo zahtevek za plačilo 67.181,78 EUR kot povračilo škode, ki je ni plačal sklad.¹⁷ Krivda zadevne družbe, Total S.A., naj bi temeljila na izbiri in nadzoru Erike za prevoz težkega kurilnega olja.¹⁸ Družba Total je glede na časopisna poročila zoper to odločbo med drugim vložila pritožbo.

28. Občina Mesquer, družba Total, Kraljevina Belgija, Francoska republika, Italijanska republika, Združeno kraljestvo in Komisija so v skladu s členom 23 Statuta Sodišča posredovale pisna stališča. Belgija in Italija sta se 22. januarja 2008 udeležili tudi ustne obravnave.

15 – Sodba Tribunal de grande instance de Paris z dne 16. januarja 2008 (9934895010, str. 236), navedena na spletni strani <http://www.fortunes-de-mer.com/documents%20pdf/jurisprudence/Arrets/7%20TC%20Paris%2016012008%20Erika.pdf>.

16 – Sodba Tribunal de grande instance de Paris z dne 16. januarja 2008 (navedena v opombi 15, str. 245 in 274).

17 – Sodba Tribunal de grande instance de Paris z dne 16. januarja 2008 (navedena v opombi 15, str. 245).

18 – Sodba Tribunal de grande instance de Paris z dne 16. januarja 2008 (navedena v opombi 15, str. 228).

IV – Pravna presoja

29. Vnaprej je treba opozoriti, da se za dogodke iz leta 1999 ne uporablja prečiščeno besedilo Okvirne direktive o odpadkih, ki je tudi navedena v predlogu za sprejetje predhodne odločbe, ampak takrat veljavno besedilo.¹⁹

A – Dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe

30. Družba Total meni, da je predlog za sprejetje predhodne odločbe hipotetičen, saj je občina Mesquer že prejela celotno odškodnino in tako nima pravnega interesa za tožbo v postopku v glavni stvari. Poleg tega se je občina Mesquer pri prejemu plačila odpovedala vsem ostalim zahtevkom v zvezi s to škodo.

31. V tem ugovoru se družba Total sklicuje na to, da mora Sodišče izjemoma preizkusiti pogoje, v katerih mu je nacionalno sodišče predložilo zadevo, zato da preveri svojo pristojnost.²⁰ V skladu z ustaljeno sodno prakso lahko Sodišče predlog nacionalnega sodišča zavrne le, kadar zahtevana razlaga prava Skupnosti očitno nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora

19 – Primerjaj sodbo z dne 10. maja 2007 v zadevi Thames Water Utilities (C-252/05, ZOdl., str. I-3883).

20 – Sodba z dne 13. julija 2006 v zadevi Manfredi in ostali (C-295/04, ZOdl., str. I-6619, točka 27).

o glavni stvari, kadar gre za hipotetični problem oziroma kadar Sodišče nima na voljo dejanskih in pravnih elementov, potrebnih za ustrezen odgovor na zastavljena vprašanja.²¹ Razen v teh primerih mora Sodišče načelno odločati o vprašanjih za predhodno odločanje, ki se nanašajo na razlago predpisov prava Skupnosti.²²

32. Drugače kot na primer vprašanja prava Skupnosti, zaradi katerih se lahko predlog za sprejetje predhodne odločbe zdi v celoti ali deloma hipotetičen, mora vprašanje, ali je v postopku v glavni stvari podan pravni interes za tožbo, načelno preizkusiti le nacionalno sodišče. Zato je treba v okviru postopka za sprejetje predhodne odločbe pri Sodišču postaviti posebej visoke zahteve za ugovore zoper rezultat tega preizkusa.

33. V skladu s tem dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe zaradi argumentov družbe Total ni vprašljiva. Občina Mesquer ne zahteva zgolj plačil, ki jih je domnevno že prejela, ampak prav tako zahteva, da se ugotovi, da je pravzaprav družba Total zavezana za povračilo škode. Ta ugotovitev bi zajemala tudi škodo, ki nastane šele v prihodnosti.

21 – Primerjaj med drugim sodbi z dne 15. decembra 1995 v zadevi Bosman (C-415/93, Recueil, str. I-4921, točka 61) in z dne 10. januarja 2006 v zadevi IATA in ELFAA (C-344/04, ZOdl., str. I-403, točka 24).

22 – Glej sodbi Bosman, točka 59, in pa IATA in ELFAA, točka 24, navedeni v opombi 21.

34. Kakšen učinek ima odpoved ostalim zahtevkom, ki jo zatrjuje družba Total, lahko presodi le nacionalno sodišče. Ker naj bi morala biti domnevna odpoved predložitvenemu sodišču znana, je treba izhajati iz tega, da ni nasprotovala vložitvi tožbe.

35. Dvomi v dopustnost nacionalne tožbe se lahko navezujejo tudi na to, da je Tribunal de grande instance že odločilo o zahtevkih občine Mesquer do drugih družb skupine Total zaradi havarije. O tem, ali dejstvo, da je postopek v teku še nekje drugje, predstavlja procesno oviro za pričujoč postopek, ne more odločati Sodišče, ampak le pristojno nacionalno sodišče.

36. Tako se ugotovi, da postopek v glavni stvari ali predlog za sprejetje predhodne odločbe ni hipotetičen. Predlog za sprejetje predhodne odločbe je torej dopusten.

B – Prvo vprašanje – težko kurilno olje kot odpadek

37. S prvim vprašanjem želi predložitveno sodišče izvedeti, ali je mogoče težko kurilno olje, ki je produkt postopka rafiniranja nafte v skladu s specifikacijami potrošnika in ki ga proizvajalec namerava prodajati kot gorivo ter je navedeno v Direktivi o obveznih

zalogah strateških virov²³, opredeliti kot odpadke v smislu člena 1 Okvirne direktive o odpadkih.

38. Najprej je treba opozoriti, da v nadaljevanju ni mogoče obravnavati navedbe občine Mesquer, da je težko kurilno olje material drugačne – nižje – kakovosti, kot je bilo mišljeno do sedaj, da gre namreč za zelo strupene ostanke pri proizvodnji z drugačnimi vrednostmi viskoznosti od predpisanih. Pojasnjevanje dejstev v postopku sprejetja predhodne odločbe ni naloga Sodišča.²⁴ Mogoče je, da je celo že predložitevno sodišče, Cour de Cassation, ovirano pri nadaljnjem pojasnjevanju dejstev. Glede na to, da se predlog za sprejetje predhodne odločbe nanaša na težko kurilno olje, ki ustreza specifikacijam kupca, je posledično ta domneva podlaga za nadaljnjo presojo.

39. V skladu s členom 1(a) Okvirne direktive o odpadkih obsega pojem odpadke vse materiale ali predmete, ki so navedeni v Prilogi 1 Okvirne direktive o odpadkih in jih imetnik zavrže ali namerava ali mora zavreči.

40. Navedena priloga in tudi Evropski seznam odpadkov pojasnjeta in ponazarjata to opredelitev z določitvijo seznamov

materialov in predmetov, ki jih je mogoče uvrstiti med odpadke. Posebej zato, ker Priloga vsebuje skupino Q16 „Materiali, snovi ali izdelki, ki jih prej navedene skupine ne vsebujejo“, imata Priloga in seznam zgolj informativni značaj.²⁵

41. Predvsem je odločilno, ali imetnik neko stvar zavrže ali namerava ali mora zavreči.²⁶ Pojem „odpadka“ v smislu Okvirne direktive o odpadkih se pri tem ne sme razlagati ozko.²⁷

42. S prvim vprašanjem je treba torej razjasniti, ali je imetnik zavrzel ali nameraval ali moral zavreči težko kurilno olje, ko se je še nahajalo v tankerju. Prevoz materiala v tankerju kot tak ni niti postopek zavrženja niti ne nakazuje na to. Zaradi tega ni mogoče zaključiti, da je šlo za zavrženje.

23 – Cour de Cassation se sklicuje na Direktivo 68/414 z dne 20. decembra 1968, kot je bila spremenjena z Direktivo 98/93.

24 – Sodbi z dne 29. aprila 2004 v združenih zadevah Orfanopoulos in Oliveri (C-482/01 in C-493/01, Recueil, str. I-5257, točka 42) in z dne 12. januarja 2006 v zadevi Turn- und Sportunion Waldburg (C-246/04, ZOdl., str. I-589, točka 21).

25 – K zgoraj navedenemu glej sodbo z dne 18. aprila 2002 v zadevi Palin Granit in Vehmassalon Kansanterveysystön Kuntayhtymän hallitus (C-9/00, Recueil, str. I-3533, točka 22); in sodbe z dne 18. decembra 2007 v zadevah Komisija proti Italiji (C-194/05, točka 34, C-195/05, točka 32, in C-263/05, ZOdl., str. I-11745, točka 32).

26 – Sodbe z dne 18. decembra 1997 v zadevi Inter Environment Wallonie (C-129/96, Recueil, str. I-7411, točka 26); z dne 1. marca 2007 v zadevi KVZ retex (C-176/05, ZOdl., str. I-1721, točka 51) in Komisija proti Italiji, navedena v opombi 25.

27 – Glej sodbe z dne 15. junija 2000 v združenih zadevah ARCO Chemie Nederland in drugi (C-418/97 in C-419/97, Recueil, str. I-4475, točke 37 do 40); v zadevi Palin Granit, navedena v opombi 25, točka 23; z dne 7. septembra 2004 v zadevi Van de Walle in drugi (C-1/03, ZOdl., str. I-7613, točka 45); v zadevi KVZ, navedena v opombi 26, točka 61, in v opombi 25 navedene sodbe Komisija proti Italiji (C-194/05, točka 33, C-195/05, točka 35, in C-263/05, točka 33).

43. *Obveznost zavrženja*²⁸ bi lahko obstajala, če se zadevni material ne bi mogel zakonito uporabiti. Pri težkem kurilnem olju je to predstavlljivo, če ne bi izpolnjevalo zahtev Direktive Sveta 1999/32/ES z dne 26. aprila 1999 o zmanjšanju deleža žvepla v nekaterih vrstah tekočega goriva, ki spreminja Direktivo 93/12/EGS²⁹. V upoštevnem času, decembra 1999, vsekakor niso veljala ustrezna pravila Skupnosti, sicer pa se zdi, da je tak položaj izključen, če je – kot se to predpostavlja v predlogu za sprejetje predhodne odločbe – težko kurilno olje ustrezalo specifikacijam kupca.

44. Zato je treba preizkusiti, ali je imetnik težko kurilno olje *nameraval zavreči*. Okvirna direktiva o odpadkih ne določa ustreznega merila za ugotavljanje namena imetnika zavreči določen material ali določen predmet. Vendar je Sodišče, na katerega so bila že večkrat naslovljena vprašanja glede umestitve različnih materialov med odpadke, navedlo določene pokazatelje, na podlagi katerih je mogoče razložiti namen imetnika.³⁰ Preizkus je treba opraviti ob upoštevanju vseh okoliščin. Pri tem je treba upoštevati namen Direktive in paziti, da se ne poseže v njeno učinkovitost.³¹

45. Občina Mesquer svoje stališče, da je težko kurilno olje odpadek, utemeljuje z domnevo, da gre za *ostanek pri proizvodnji*. Ostanek pri proizvodnji je proizvod, ki kot tak ni bil namenjen kasnejši uporabi.³² Ko imetnik takega proizvoda brez predhodne obdelave v gospodarsko ugodnih okoliščinah ne more ponovno uporabiti, je tak proizvod breme, ki ga želi zavreči, in zaradi tega načelno odpadek.³³

46. Kot ostali udeleženci pa vendarle nisem prepričana, da je težko kurilno olje – vsekakor v okoliščinah obravnavanega primera – dejansko ostanek pri proizvodnji. Predvsem je *produkt*. Težko kurilno olje pri rafiniranju surove nafte v skladu z navedbami Združenega kraljestva nastane samodejno; to pa velja tudi za večino drugih frakcij, ki jih rafinerije proizvajajo iz nafte.

47. To potrjuje Referenčni dokument o najboljših razpoložljivih tehnologijah v rafinerijah mineralnih olj in plina.³⁴ Komisija je ta dokument izdelala ob sodelovanju strokovnjakov iz držav članic na podlagi Direktive o celovitem preprečevanju in nadzoru

28 – Primerjaj sodbo KVZ, navedeno v opombi 26, točka 53 in naslednje.

29 – UL L 121, str. 13, nazadnje spremenjena z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. julija 2005, 2005/33/ES, UL L 191, str. 59.

30 – Sodba Palin Granit, navedena v opombi 25, točka 25. Glej tudi moje sklepne predloge z dne 7. septembra 2006 v zadevi KVZ retec (C-176/05, ZOdl., str. I-1721, točka 73).

31 – Sodba ARCO Chemie Nederland in drugi, navedena v opombi 27, točka 73.

32 – Sodba ARCO Chemie Nederland in drugi, navedena v opombi 27, točka 84, in v točki 25 navedene sodbe Komisija proti Italiji (C-194/05, točka 34, C-195/05, točka 36, in C-263/05, točka 34).

33 – Sodbe Van de Walle in drugi, navedena v opombi 27, točka 46, in – v nasprotju s tem – v točki 25 navedene sodbe Komisija proti Italiji (C-194/05, točka 37 in naslednja, C-195/05, točka 39 in naslednja, in C-263/05, točka 37 in naslednja).

34 – Stanje v mesecu februarju 2003: http://ec.europa.eu/comm/environment/ipcc/brefs/ref_bref_0203.pdf, str. 1.

onesnaževanja.³⁵ V skladu s tem predelujejo rafinerije naravne surovine, kot sta surova nafta ali plin, v proizvode, ki se prodajajo na trgu, posebej v pogonska goriva za prevozni sektor, goriva za proizvodnjo toplote in energije v industriji in v zasebnih gospodinjstvih, v surovine v kemični industriji, v posebne proizvode, kot so npr. mazivna olja, parafini, vosek ali bitumen, kot tudi v energijo v obliki pare ali elektrike kot stranski produkt rafiniranja.

48. Naveden referenčni dokument ne opredeljuje dosledno težkega kurilnega olja kot tipičnega odpadka pri rafiniranju.³⁶ Prav tako med cilji najboljših razpoložljivih tehnologij v smislu Direktive o celovitem preprečevanju in nadzoru onesnaževanja ne omenja zmanjševanja proizvodnje težkega kurilnega olja.

49. Uvrstitev težkega kurilnega olja med proizvode je tem bolj na mestu, če je bilo – kot je to v skladu z vprašanjem za predhodno odločanje v obravnavanem primeru – proizvedeno v skladu s specifikacijami kupca. Kot tako je namreč rezultat tehnične odločitve

in s tem proizvod, ki je namenjen kasnejši uporabi.³⁷ Pri tem pa ne gre pretiravati glede zahtev, kdaj je taka tehnična odločitev podana, saj je veliko proizvodnih procesov pogojenih z vzporedno proizvodnjo izdelkov, ki za proizvajalca niso vsi enako privlačni, vendar jih kljub temu namerava proizvesti v okviru kar najbolj integrirane in učinkovite proizvodnje.

50. V skladu s samo naravo goriva njegovega predvidenega izgorevanja tudi ni mogoče obravnavati kot postopek zavrženja, kar bi dokazovalo namen zavrženja.³⁸ Predvsem gre za podoben način uporabe kot pri drugih derivatih, ki so nedvomno opredeljeni kot proizvodi.³⁹

51. Gorivo, kot je težko kurilno olje, tako ni ostanek pri proizvodnji, ampak ciljni proizvod rafiniranja.

52. Nazadnje tak rezultat potrjuje okoliščina, da je težko kurilno olje glede na vprašanje za predhodno odločanje zajeto v Direktivi 68/414 o obveznih zalogah strateških

35 – Direktiva Sveta z dne 24. septembra 1996, 96/61/ES, UL L 257, str. 26.

36 – Naveden v opombi 34, str. 379. Kot glavne odpadke dokument navaja blato, uporabljene katalizatorje, filtre in pepel od sežiganja in kot primere nadaljnjih frakcij odpadkov reakcijske produkte od razžveplanja dimnih plinov, leteči pepel, grobi pepel, izčrpan aktivni premog, prah v filterih, anorganske soli, kot je amonijev sulfat, apno iz predhodne vodne obdelave, z oljem onesnažena tla, bitumen, smeti, uporabljene kisline in lugi ter kemikalije.

37 – Glej Sklep z dne 15. januarja 2004 v zadevi Saetti in Frediani (C-235/02, Recueil, str. I-1005, točka 45).

38 – Sodba ARCO Chemie Nederland in drugi, navedena v opombi 27, točka 44 in naslednje, vendar glej v nasprotju s tem točko 85; sodba Palin Granit, navedena v opombi 25, točka 27, in sodba z dne 11. novembra 2004 v zadevi Niselli (C-457/02, ZOdl., str. I-10853, točka 37).

39 – Glej sklep Saetti in Frediani, naveden v opombi 37, točka 45.

virov. Domneva o nameravanem zavrženju je še toliko bolj nesprejemljiva, če obstaja obveznost držav članic, da imajo zadostne zaloge težkega kurilnega olja.⁴⁰ Taka obveznost zalog predvsem pomeni, da je potrošnja težkega kurilnega olja, ki bo proizvedeno, zagotovljena, kar tudi nasprotuje domnevi, da gre za odpadek.⁴¹

53. V nasprotju s stališčem občine Mesquera ta ocena tudi ni vprašljiva glede na posebne nevarnosti, ki jih za okolje predstavlja težko kurilno olje in njegova uporaba. Sicer je Sodišče take nevarnosti priznalo kot pokazatelj nameravanega zavrženja, vendar so v primerjavi z njim ostali kazalci pomembnejši.⁴² Veliko proizvodov ima lastnosti, ki so za okolje nevarne ali lahko okolje ogrožajo vsaj v okviru njihove uporabe. Vendar pa te nevarnosti ne silijo k uporabi predpisov o odpadkih, temveč morajo biti zajete v posebnih predpisih o takih vrstah proizvodov in/ali njihovi uporabi.

54. Veliko bolj verjetno je, da ostanek pri proizvodnji obstaja, kadar potencialno gorivo nastane pri proizvodnji, ki je v glavnem usmerjena k drugačnim proizvodom. Tako je Sodišče kot ostanek pri proizvodnji propilenaoksida in terciarnega butil alkohola

opredelilo tako imenovane LUWA-Bottoms, ki se pridobijo iz „toka ogljikovodikov“ (ni dodatno specificiran).⁴³

55. Rafinirano težko kurilno olje pa bi se lahko opredelilo kot ostanek le takrat, kadar bi se na podlagi posebnih okoliščin, na primer pomanjkanja povpraševanja ali regulatornih ukrepov, štelo za breme, ki ga imetnik name-rava ali celo mora zavreči. V takem primeru, za kar pa v obravnavanem primeru ni nobene-pokazatelja, bi bilo treba izključiti možnost, da gre za odpadek le, če ponovna uporaba ne bi bila zgolj mogoča, ampak bi bila v nadaljnjem proizvodnem postopku tudi brez predhodne obdelave gotova.⁴⁴

56. Ta nasprotna izjema je veljala za uporabo lomljenega kamena za polnjenje znotraj istega rudniškega obrata. V tem primeru je upravičena, posebej za razmejitev od rudniških odpadkov, katerih uporaba na drugih področjih je zgolj mogoča, ne pa gotova.⁴⁵

40 – Vendar v nasprotju z mnenjem družbe Total zaradi davčno-pravne razvrstitve težkega kurilnega olja ni mogoče sklepati o nameravanem zavrženju.

41 – Glej sklep Saetti in Frediani, naveden v opombi 37, točka 45.

42 – Sodba ARCO Chemie Nederland in drugi, navedena v opombi 27, točka 66 in naslednje.

43 – Sodba ARCO Chemie Nederland in drugi, navedena v opombi 27, točka 84 in naslednje.

44 – Sodba Palin Granit, navedena v opombi 25, točka 36, in v opombi 25 navedene sodbe Komisija proti Italiji (C-194/05, točka 37 in naslednja, C-195/05, točka 39 in naslednja in C-263/05, točka 37 in naslednja).

45 – Sodba z dne 11. septembra 2003 v zadevi AvestaPolarit Chrome (C-114/01, Recueil, str. I-8725, točka 36 in naslednje).

57. Nasprotno izjeme naj se ne bi razumelo kot dokončne, zlasti glede značilnosti nadaljevanja proizvodnega postopka. V obravnavanem primeru bi lahko obstajal dvom glede nadaljevanja, saj težko kurilno olje pred uporabo prepotuje znatno razdaljo. Vendar ko je uporaba proizvodnega ostanka brez nadaljnje obdelave gotova in za proizvajalca gospodarsko ugodna, je pav tako treba izključiti možnost, da je tak ostanek zanj breme, ki ga namerava zavreči.⁴⁶

58. Če povzamem, je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da težkega kurilnega olja, ki je produkt postopka rafiniranja nafte v skladu s specifikacijami potrošnika in ki ga proizvajalec namerava prodajati kot gorivo ter je navedeno v Direktivi 68/414, ni mogoče obravnavati kot odpadke v smislu člena 1 Okvirne direktive o odpadkih.

C – Drugo vprašanje – razlito težko kurilno olje kot odpadke

59. Z drugim vprašanjem želi Cour de Cassation izvedeti, ali je težko kurilno olje kot ladijski tovor, ki se je zaradi nesreče razlilo, bodisi zaradi samega razlitja bodisi zaradi

pomešanja z vodo in sedimenti, odpadke v smislu Priloge I Skupina Q4 Okvirne direktive o odpadkih.

60. Belgija in pa tudi družba Total seveda zastopata stališče, da je uporaba Okvirne direktive o odpadkih s Konvencijo o odgovornosti izključena. V skladu s členom III(4) te konvencije se lahko povračilo škode zaradi onesnaženja zahteva od lastnika in ostalih oseb le v skladu s Konvencijo.

61. Za drugo vprašanje je Konvencija o odgovornosti brez pomena že zaradi tega, ker ne vsebuje določb o tem, ali so naftni proizvodi, do razlitja katerih pride pri nesrečah tankerjev, odpadki. Predvsem je treba Konvencijo o odgovornosti v nadaljevanju preizkusiti v okviru tretjega vprašanja, saj se to vprašanje nanaša na odgovornost za odpadke po predpisih o odpadkih in s tem tudi na odgovornost za škodo.

62. Družba Total še naprej trdi, da je vprašanje, ali je težko kurilno olje pri razlitju postalo odpadke, očitno brez pomena za postopek v glavni stvari. Gre le za težko kurilno olje, ki je onesnažilo obalna obrežja občine Mesquer. Zaradi tega naj na ta del vprašanja ne bi bilo treba odgovoriti.

⁴⁶ – Glej sodbi z dne 8. septembra 2005 v zadevah Komisija proti Španiji (C-416/02, ZOdl., str. I-7487, točka 87 in naslednje, in C-121/03, ZOdl., str. I-7569, točka 58 in naslednje).

63. Vendar je ta trditev v nasprotju z navedbo družbe Total k drugemu delu vprašanja. Na tem mestu družba Total meni, da je treba mešanico iz težkega kurilnega olja, vode in sedimentov, ki je onesnažila obalo, kot odpadke obravnavati le, če je obstajala obveznost zavrženja težkega kurilnega olja. Taka obveznost – ki se v izhodišču nanaša zgolj na težko kurilno olje – lahko nastane le, če je težko kurilno olje postalo odpadke že pred pomešanjem.

64. Zaradi tega je že v skladu z lastno navedbo družbe Total prvi del vprašanja vsekakor pomemben in je nanj treba odgovoriti.

65. Družba Total sicer meni, kot sem podobno menila že sama, da je namreč treba razliti material obravnavati skupaj z onesnaženim materialom.⁴⁷ Pri tem se postavi vprašanje, ali je imetnik mešanico zavrzel ali nameraval ali moral zavreči. Ta zorni kot se zdi v določenih okoliščinah smiseln, še posebej, če izvora sestavnih delov mešanice ni mogoče več določiti.

66. Preiskovanje mešanice vsekakor ni uporabno, če – kot je to predlagano v okviru tretjega vprašanja – naj se ugotovi

odgovornost za nastanek odpadkov. Ta odgovornost se namreč praviloma navezuje na usodo posameznih sestavin, v obravnavanem primeru na težko kurilno olje, medtem ko ostale sestavine odpadke postanejo zaradi onesnaženja s težkim kurilnim oljem. Zaradi tega je treba preizkusiti, ali je težko kurilno olje postalo odpadke.

67. Priloga I k Direktivi 75/442 – „Skupine odpadkov“ – navaja v točki Q4 „Materiale, ki so bili razsuti, razliti, izgubljeni ali drugače poškodovani, vključno z materiali, opremo itd., ki so bili onesnaženi zaradi nezgode“. Navedeno kaže na to, da so taki materiali odpadki. Vendar pa ni mogoče *per se* uvrstiti med odpadke goriva, ki je naključno izteklo in povzročilo onesnaženje.⁴⁸ Kajti v skladu s členom 1(a)(1) Okvirne direktive o odpadkih so materiali in predmeti, kot je bilo ugotovljeno že v okviru prvega vprašanja, odpadke le takrat, ko jih imetnik zavrže ali namerava ali mora zavreči.⁴⁹

68. Razlitje težkega kurilnega olja pri nesreči tankerja ne pomeni – brez drugih posebnih pokazateljev – niti namena zavrženja niti obveznosti zavrženja. Vendar pa je treba preizkusiti, ali je imetnik težko kurilno olje s tem, da se je razlilo, *zavrzel*.

47 – Glej moje sklepe predloge z dne 29. januarja 2004 v zadevi Van de Walle in drugi (C-1/03, Recueil, str. I-7613, točka 24).

48 – Sodba Van de Walle in drugi, navedena v opombi 27, točka 43.

49 – Glej zgoraj, točka 39 in naslednje.

69. V tem smislu je Sodišče v sodbi Van de Walle potegnilo vzporednico s sodno prakso glede ostankov pri proizvodnji. V tem primeru je šlo za ogljikovodike, ki so na zemljo v okolici iztekli iz naprave za skladiščenje na bencinski črpalki.

70. Sodišče je opozorilo na to, da je treba proizvod, ki kot tak ni bil namenjen poznejši uporabi in ga imetnik brez predhodne obdelave v gospodarsko ugodnih okoliščinah ne more ponovno uporabiti, obravnavati kot breme, ki ga imetnik *zavrže*.⁵⁰

71. Očitno je, tako Sodišče, da ogljikovodiki, ki so naključno iztekli in onesnažili zemljo in podtalne vode, (prav tako) niso proizvod, ki bi se lahko brez obdelave ponovno uporabil. Dejansko je njihovo trženje zelo negotovo in je, če si ga je sploh mogoče predstavljati, pogojeno s predhodnimi postopki, ki za imetnika niso gospodarsko ugodni. Taki ogljikovodiki so torej material, ki ga imetnik ni nameraval proizvesti, in ki ga, četudi naključno, v povezavi z njegovim trženjem *zavrže*.⁵¹

50 – Sodba Van de Walle in drugi, navedena v opombi 27, točka 46.

51 – Sodba Van de Walle in drugi, navedena v opombi 27, točka 47, potrjena s sodbo Thames Water Utilities, navedena v opombi 19, točka 28.

72. Kot navajajo tudi Francija, Italija, Združeno kraljestvo in Komisija, velja enako za težko kurilno olje, ki se razlije pri nesreči tankerja in se pomeša z vodo in sedimenti. Njegova uporaba je vsaj negotova, če ne že popolnoma izključena. Tako je imetnik težko kurilno olje pri prevozu – četudi nenamerno – zavržel.

73. Sodišče je v sodbi Van de Walle nadalje ugotovilo, da je treba zaradi nenamernega razlitja ogljikovodikov med odpadke uvrstiti tudi kontaminirano zemljo. Kajti v takem primeru bi lahko ogljikovodike ločili od zemlje, ki so jo onesnažili, in jih uporabili ali zavrgli le, če bi bili izvedeni tudi potrebni ukrepi za čiščenje zemlje.⁵²

74. Tudi to razmišljanje je upošteveno v obravnavanem primeru. Težko kurilno olje se lahko obravnava v skladu s predpisi o odpadkih le takrat, če je skupaj z vodo in sedimenti, s katerimi je pomešano, predmet ustrezne obravnave bodisi v smislu ločevanja različnih sestavin bodisi skupnega zavrženja ali predelave.

75. Sodba v zadevi Van de Walle in drugi je bila v literaturi večkrat napadena zaradi

52 – Sodba v zadevi Van de Walle in drugi, navedena v opombi 27, točka 52.

praktičnih posledic.⁵³ Poleg argumentov, o katerih se je razpravljalo ali pa so bili manj očitni že v sodbi ali vsaj v sklepnih predlogih, je bilo – upravičeno – očitano dejstvo, da v presojo ni bila vključena šesta uvodna izjava Okvirne direktive o odpadkih.⁵⁴ V skladu z njo „[...] bi bilo treba za premično premoženje, ki ga lastniki odstranjujejo ali morajo odstraniti po veljavnih predpisih, [...] uporabljati učinkovite in povezane predpise o odstranjevanju odpadkov [...]“.

76. Ta uvodna izjava nikakor nujno ne izključuje nepremičnih stvari iz področja uporabe Okvirne direktive o odpadkih. Iz nje se da kvečjemu razbrati, da se direktiva načelno ne nanaša na nepremičnine. Izključitev uporabe predpisov o odpadkih bi bila

v nasprotju s ciljem uporabe učinkovitih in povezanih predpisov o odstranjevanju odpadkov, zapisanim v isti uvodni izjavi, če bi premične stvari s pomešanjem s tlemi postale nepremične. Predvsem je treba preprečiti, da se odpadki na tak način izključijo iz področja uporabe predpisov o odpadkih.⁵⁵

77. Ne glede na to, razpravljata Svet in Parlament trenutno o predlogu o spremembah Okvirne direktive o odpadkih, ki med drugim določa, da se Direktiva ne uporablja za tla (*in situ*), vključno z onesnaženo zemljo, ki ni odstranjena, in s stavbami, ki so trajno povezane s tlemi.⁵⁶

78. Že glede na ta zakonodajni postopek, ki je šele v teku, Sodišče ne bi smelo prehiteti zakonodajalca s tem, da na tem mestu podvomi v svojo sodno prakso.

79. Poleg tega je treba opozoriti, da člen 2(1)(b)(iv) Okvirne direktive o odpadkih ne izključuje uporabe Direktive za naftne

53 – Glej npr. Ludger-Anselm Versteijl, *Alltlast = Abfall – Vom Ende des „beweglichen“ Abfallbegriffs*, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 2004, 1297, Lucas Bergkamp, *A new court-made environmental liability regime for Europe*, [2004] 4 *Environmental Liability* 171, Philippe Billet, „Le déchet, qualification incertaine des sols pollués“, *Revue juridique de l'environnement*, 2005, 309, Frank Petersen in Melanie Lorenz, *Das „Van de Walle“-Urteil des EuGH – Sanierung von Altlasten nach Abfallrecht?*, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 2005, 257, Christoph Riese in Nora Karsten, *Ist unausgekoffertter kontaminierter Boden Abfall?*, *Zeitschrift für Umweltrecht* 2005, 75, Heike Jochum, *Neues zum europäischen Bodenschutz- und Abfallrecht – Sind die bodenschutzrechtlichen Bestimmungen der Umwelthaftungsrichtlinie und die Abfallrichtlinie nach dem „Spatenprinzip“ zu trennen?*, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 2005, 140, Nikolaus Schultz, *Ein Jahr nach „van de Walle“ – viel Lärm um nichts?*, *Zeitschrift für europäisches Umwelt- und Planungsrecht* 2005, 230, Lothar Knopp, *EuGH erweitert Abfallbegriff für Altlasten – erhebliche Kostenrisiken nicht ausgeschlossen*, *Betriebs-Berater*, zvezek 51/52 2004, I., Daniel Lawrence, *European Court lays waste to contaminated land*, *Construction law*, januar/februar 2005, 26, Stephan Müller, *Zählen verseuchte Grundstücke neuerdings zum Abfall?*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* z dne 1. decembra 2004, str. 25.

54 – Glej Billet, naveden v opombi 53, str. 318 in naslednja; Riese/Karsten, naveden v opombi 53, str. 77; Petersen/Lorenz, naveden v opombi 53, str. 258, in Schultz, naveden v opombi 53, str. 231, in tudi sicer pretežno pritrilne pripombe: Anno Oexle, *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 2004, 627 (628), in Jens Hamer, *Bodenschutz und Umwelthaftungsrecht made in Luxembourg*, *European Law Reporter*, 2004, 477 (482).

55 – Glej Hamer, naveden v opombi 54, str. 482.

56 – Člen 2(1)(b) Skupnega stališča Sveta o sprejetju Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o odpadkih in o prenehanju veljavnosti določenih direktiv, dokument Sveta 11406/0720 z dne 20. novembra 2007, s katerim soglašala Komisija, COM(2007)863 z dne 9. januarja 2008. Podobno, vendar pogojno omejitvev, je vseboval že člen 2(1)(f) predloga Komisije, COM(2005)667 z dne 21. decembra 2005, UL 2006 C 70, str. 6. Evropski parlament pa je pri prvem branju 13. februarja 2007 to omejitev zavrnil, očitno v nasprotju s poročilom pristojnega odbora, UL C 287 E, str. 136 (141).

odpadke. V skladu s to določbo se Direktiva ne nanaša na odpadne vode, razen odpadkov v tekočem stanju, če za odpadne vode že veljajo drugi predpisi. Naftni odpadki niso odpadna voda, saj niso rezultat uporabe oziroma porabe vode. Če so sploh (še) tekoči, gre za tekoče odpadke.

80. Na drugo vprašanje je tako treba odgovoriti, da je treba težko kurilno olje, če se pri nesreči tankerja razlije in se pomeša z vodo in sedimenti, obravnavati kot odpadek v smislu Okvirne direktive o odpadkih.

D – Tretje vprašanje – Odgovornost za stroške, ki nastanejo pri razlitju težkega kurilnega olja

81. S tretjim vprašanjem želi Cour de Cassation izvedeti, ali je treba družbo Total kot proizvajalca težkega kurilnega olja in/ali kot njegovega prodajalca oziroma lastnika v smislu člena 1(b) in (c) Okvirne direktive o odpadkih za namene uporabe člena 15 te direktive obravnavati kot povzročitelja in/ali imetnika odpadka, čeprav je tovor pri nesreči, zaradi katere je postal odpadek, prevažala tretja oseba.

82. Člen 15 Okvirne direktive o odpadkih ureja, kdo nosi stroške odstranjevanja odpadkov. Sklicevanje na to določbo kaže, da je predmet tretjega vprašanja, ali morajo stroške odstranjevanja razlitega težkega kurilnega olja nositi družbe skupine Total.

1. Razmerje med Okvirno direktivo o odpadkih in Konvencijo o odgovornosti

83. Družba Total in Belgija nasprotujeta uporabi člena 15 Okvirne direktive o odpadkih, ker naj bi bila odgovornost za stroške za škodo, nastalo zaradi onesnaženja z nafto na morju, urejena izključno s Konvencijo o odgovornosti in s Konvencijo o skladu. Odgovornost za škodo zaradi onesnaženja naj bi „se prevalila“ na lastnika ladje, medtem ko naj bi bili zahtevki proti ostalim, posebej proti zakupniku, kot je Total international Ltd., izključeni. Poleg omejene odgovornosti lastnika ladje naj bi škodo zaradi onesnaženja z nafto v skladu s Konvencijo o skladu do skupne vsote odgovornosti, kot je opredeljena v tej Konvenciji, kril mednarodni sklad. Ta določila naj bi v obravnavanem primeru imela prednost pred uporabo člena 15 Okvirne direktive o odpadkih.

84. Države članice so sicer ratificirale obe Konvenciji, ni ju pa ratificirala tudi Skupnost.

Tako nista del prava Skupnosti in zaradi tega za Skupnost – drugače kot je to na ustni obravnavi zatrjevala družba Total – nista zavezujoči.⁵⁷ Komisija je na ustni obravnavi pravilno poudarila, da Konvenciji za Skupnost tudi nista zavezujoči kot mednarodno običajno pravo.⁵⁸ Posledično Sodišče teh konvencij v postopku sprejetja predhodne odločbe ne more razlagati.⁵⁹ Lahko pa seveda preizkusi, v kolikšni meri lahko navedena sporazuma, kljub temu da za Skupnost nista pravno zavezujoča, nasprotujeta uporabi člena 15 Okvirne direktive o odpadkih.

v interesu Evropske skupnosti pristopita k osnovnim instrumentom.

86. To odločbo je mogoče razumeti v smislu, da je Skupnost državam članicam dovolila odstopanje od prava Skupnosti, če je to potrebno zaradi pristopa k Protokolu o dopolnilnem skladu. V skladu s členom 1(4) Odločbe 2004/246 bi bili tako predpisi Konvencije o odgovornosti del dovoljenih odstopanj.

Odločba 2004/246

85. Družba Total se sklicuje na Odločbo 2004/246 o pooblastilu državam članicam, da v interesu Evropske skupnosti podpišejo, ratificirajo ali pristopijo k Protokolu za leto 2003 k Mednarodni konvenciji iz leta 1992 o ustanovitvi Mednarodnega sklada za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto, in o pooblastilu Avstriji in Luksemburgu, da

87. V delu, v katerem se Konvencija o odgovornosti razlikuje od Okvirne direktive o odpadkih, bi morala Odločba 2004/246 sicer po možnosti temeljiti na členu 175 Pogodbe, ki se nanaša na pristojnost na področju okolja. Vendar dokler Odločba ni razveljavljena ali razglašena za nično, je taka ureditev v veliki meri v prid temu, da lahko vsaj osebe, na katere se nanaša, zaupajo v uporabo Konvencije, katere pogodbenica je zadevna država članica in ki jo je odobrila Skupnost.

57 – Glej moje sklepe predloge z dne 20. novembra 2007 v zadevi Intertanko in drugi (C-308/06, točka 37 in naslednje (kot mi je znano)) k Mednarodni konvenciji o preprečevanju onesnaženja morja z ladj („Marpol 73/78“).

58 – V zvezi z vezanostjo na mednarodno običajno pravo glej sodbi z dne 24. novembra 1992 v zadevi Poulsen in Diva Navigation (C-286/90, Recueil, str. I-6019, točka 9 in naslednja) in z dne 16. junija 1998 v zadevi Racke (C-162/96, Recueil, str. I-3655, točka 45).

59 – Glej sodbe z dne 2. avgusta 1993 v zadevi Levy (C-158/91, Recueil, str. I-4287, točka 21), z dne 14. julija 1994 v zadevi Peralta (C-379/92, Recueil, str. I-3453, točka 16 in naslednja) in z dne 14. januarja 1997 v zadevi Centro-Com (C-124/95, Recueil, str. I-81, točka 58).

88. Vendar je bila Odločba 2004/246 sprejeta šele več let po potopu Erike. Dolžnost kritja stroškov odstranjevanja naftnih odpadkov je v nasprotju s prej navedenim v bistvu nastala v času havarije. Odločba 2004/246 ne vsebuje nobenega navodila, da je treba to dolžnost v določenih okoliščinah odpraviti za nazaj. Ker plačilo stroškov ni kazen, tudi ni razloga, da

bi šteli, da načelo uporabe milejšega kazenskega zakona⁶⁰ nasprotuje členu 15 Okvirne direktive o odpadkih.

89. Torej je odločilen pravni položaj v času, ko so dolžnosti v skladu s predpisi o odpadkih nastale. Potemtakem je Odločba 2004/246 za obravnavan primer brez pomena.

91. Ni mogoče izključiti, da Direktiva 2004/35 konkretizira člen 15 Okvirne direktive o odpadkih in nanj tako verjetno vpliva izjema glede Konvencije o odgovornosti, ki jo vsebuje Direktiva 2004/35. Vendar v obravnavanem primeru Sodišču o tem ni treba odločati. Direktiva 2004/35 je bila sprejeta po zadevnih dogodkih in jo je bilo treba v nacionalne pravne rede prenesti do 30. aprila 2007. Ne velja za škodo, ki je nastala zaradi emisij, dogodkov ali pripetljajev, ki so se zgodili pred tem datumom.

Člen 235 Konvencije o pomorskem pravu

Direktiva 2004/35/ES

90. V nadaljevanju družba Total in Belgija kot argument proti uporabi Okvirne direktive o odpadkih navajata Direktivo 2004/35 o okoljski odgovornosti.⁶¹ Člen 4(2) te direktive naj bi izključil njeno uporabo za okoljsko škodo ali neposredno nevarnost take škode, ki nastane zaradi dogodka, pri katerem se za odgovornost in povračilo škode uporablja Konvencija o odgovornosti, če Konvencija v zadevni državi članici velja.

92. Na ustni obravnavi se je družba Total nadalje sklicevala na člen 235(3) Konvencije o pomorskem pravu. V skladu s to konvencijo države sodelujejo pri uresničevanju in nadaljnjem razvoju mednarodnega prava z namenom zagotoviti hitro in ustrezno kompenzacijo zaradi vsake škode, povzročene z onesnaženjem morskega okolja.

60 – Glej s tem v zvezi sodbo z dne 3. maja 2005 v združenih zadevah Berlusconi in drugi (C-387/02, C-391/02 in C-403/02, ZOdl., str. I-3565, točka 66 in naslednje).

61 – Direktiva 2004/35/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004 o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanacijo okoljske škode, UL L 143, str. 56.

93. Konvencija o pomorskem pravu je bistveni sestavni del pravnega reda Skupnosti

in je za Skupnost zavezujoča.⁶² Kot pa Francija pravilno nasprotuje družbi Total, iz člena 235(3) Konvencije o pomorskem pravu ne izhaja vezanost na določene mednarodne sporazume o odgovornosti za škodo zaradi onesnaženja. Vsebuje zgolj pooblastilo za sodelovanje.

Konvencije v različici iz leta 1996 deponirala 11. marca 1975,⁶³ medtem ko je prvotno besedilo Okvirne direktive o odpadkih Svet sprejel šele 15. julija 1975.

Člen 307 ES

94. Končno tudi iz člena 307(1) ES ne izhaja, da imajo določbe Konvencije o odgovornosti prednost pred členom 15 Okvirne direktive o odpadkih. Konvencija o odgovornosti je bila sprejeta ob udeležbi Francije 1. januarja 1958 in jo je Francija ratificirala šele po ustanovitvi Skupnosti. Tako se člen 307(1) v skladu s svojim besedilom ne uporablja.

96. Ne glede na to, na tem mestu ni treba nadalje presoјati, ali je v tem primeru mogoča analogna uporaba člena 307(1) ES. Konvencija o odgovornosti namreč v svojem prvotnem besedilu ne bi mogla nasprotovati uporabi člena 15 Okvirne direktive o odpadkih v obravnavanem primeru. Mogoča kolizija takrat veljavne različice Konvencije o odgovornosti iz leta 1992 s členom 15 bi lahko izhajala zgolj iz tega, da Konvencija o odgovornosti v veliki meri izključuje zahteve zoper zakupnika tankerja, medtem ko mora ta v skladu s členom 15 po možnosti nositi stroške odstranitve naftnih odpadkov. Te izključitve odgovornosti pa Konvencija o odgovornosti iz leta 1969 še ni vsebovala. Gre za mednarodno obveznost Francije, ki je v primerjavi s členom 15 Okvirne direktive o odpadkih, nastala pozneje.

95. Analogna uporaba člena 307(1) ES ne pripelje do drugačnega rezultata. Mogoče si jo je zamisliti v primeru, ko mednarodna dolžnost države članice kolidira z ukrepom sekundarnega prava, ki je bil sprejet kasneje. Kot je videti, je Francija izjavo o ratifikaciji

97. Sicer je sedanje besedilo člena 15 Okvirne direktive o odpadkih rezultat sprememb Direktive v letu 1991, vendar je že prvotno besedilo Okvirne direktive o odpadkih vsebo-

62 – Sodba z dne 30. maja 2006 v zadevi Komisija proti Irski (MOX-Plant) (C-459/03, Zodl., str. I-4635, točka 82); glede podrobnosti glej moje sklepne predloge v zadevi Intertanko, navedeni v opombi 57, točka 46 in naslednje.

63 – V skladu s <http://www.comitemaritime.org/ratific/imo/imoidx.html>. Dekret 75-553 z dne 26. junija 1975, Journal officiel 1975, str. 6716 z dne 3. julija 1975 napoveduje objavo, se sklicuje na pooblastilo za ratifikacijo iz leta 1917 in ugotavlja, da je Konvencija začela veljati 19. junija 1975.

valo člen 11, ki je bil vsebinsko popolnoma enak členu 15.

98. Omejitev odgovornosti lastnika ladje se lahko presoja drugače, saj jo je vseboval že člen V prvotnega besedila Konvencije o odgovornosti. V tem oziru se lahko postavi vprašanje, ali neposredni namen sprejetja Okvirne direktive o odpadkih v času ratifikacije Konvencije o odgovornosti nasprotuje analogni uporabi člena 307(1) ES. Vendar pa tega na tem mestu ni treba podrobneje preverjati, saj se obravnavani postopek ne nanaša na odgovornost lastnika ladje, ampak na odgovornost lastnika tovora.

Skladna razlaga

99. Tako v skladu z do sedaj navedenimi stališči Konvencija o odgovornosti in Konvencija o skladu ne izključujeta uporabe člena 15 Okvirne direktive o odpadkih. Navedeni argumenti pa vsekakor ponazarjajo obsežno politično soglasje, da je odgovornost za škodo zaradi onesnaženja z nafto urejena s Konvencijo o odgovornosti in s Konvencijo o skladu.

100. To soglasje na eni strani potrjuje dejstvo, da so skoraj vse države članice ratificirale obe konvenciji, in na drugi strani več nezavezujočih dokumentov Skupnosti, ki jih je predložila družba Total, v katerih je prav tako ugotovljeno, da za škodo zaradi onesnaženja z nafto veljata Konvenciji. Pri tem gre za Prvi akcijski program za okolje,⁶⁴ Predlog Komisije za Direktivo Sveta o civilni odgovornosti za škodo, ki nastane zaradi odpadkov,⁶⁵ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o varnosti prevoza nafte na morju⁶⁶ in pa odgovor Komisije na dve parlamentarni vprašanji.⁶⁷

101. Poleg tega bi odstopanje prava Skupnosti od navedenih konvencij pomenilo za Francijo in morda tudi za druge države članice breme zaradi nasprotujočih si obveznosti, ki jih imajo po pravu Skupnosti, in mednarodnopravnih obveznosti. Obveznost lojalnega sodelovanja med Skupnostjo in državami članicami (lojalnost Skupnosti) zahteva, da se je takim nasprotjem treba, če je le mogoče, izogniti.

102. Končno dolžnost sodelovanja Skupnosti iz člena 235(3) Konvencije o pomorskem

64 – UL 1973 C 112, str. 1.

65 – UL 1989 C 251, str. 3.

66 – KOM (2000) 142 konč., str. 6.

67 – Odgovora gospe Wallström v imenu Komisije na vprašanji E-0842/00 poslanca Chrisa Davisa „Katastrofa v povezavi s tankerjem Érika in okoljsko odgovornostjo“, UL 2001 C 53 E, str. 30, in E-1752/03 poslanke Eije-Riitte Korhole „Analize in učinki ter zavarovanje za odgovornost v zvezi z varstvom pred posledicami škode zaradi nafte“, UL 2004 C 51 E, str. 137.

mednarodnem pravu pomeni najmanj posebno obzirnost Skupnosti do prizadevanj držav. To ustreza tudi cilju okoljske politike Skupnosti v skladu s členom 174(1), četrta alinea, Pogodbe, da je treba spodbujati ukrepe na mednarodni ravni za reševanje okoljskih problemov.

103. Tako je treba člen 15 Okvirne direktive o odpadkih, če je le mogoče, razlagati tako, da se izognemo koliziji s Konvencijo o odgovornosti in Konvencijo o skladu.⁶⁸

2. Razlaga člena 15 Okvirne direktive o odpadkih

104. Sedaj je treba preizkusiti, ali morata obe družbi skupine Total kot proizvajalca težkega kurilnega olja in/ali kot prodajalca ali lastnika tovora v skladu s členom 15 Okvirne direktive o odpadkih nositi stroške odstranjevanja razlitega težkega kurilnega olja.

Osebe, navedene v členu 15 Okvirne direktive o odpadkih

105. Člen 15 Okvirne direktive o odpadkih ureja, kdo nosi stroške odstranjevanja odpadkov. V skladu s prvo alineo je to dolžnost imetnika, ki odpadke preda zbiralcu odpadkov ali podjetju iz člena 9. Poleg tega druga alinea navaja prejšnjega imetnika odpadkov ali proizvajalca izdelka, iz katerega so nastali odpadki.

106. Sodišče je v zvezi s tem v sodbi Van de Walle in drugi ugotovilo, da morajo v skladu s to določbo stroške odstranjevanja odpadkov v skladu z načelom „plača povzročitelj obremenitve“ nositi osebe, od katerih odpadki izvirajo, ne glede na to, ali so imetniki, ali nekdanji imetniki odpadkov, ali celo proizvajalci izdelka, iz katerega so odpadki nastali.⁶⁹

107. Torej je mogoče zaključiti, da za stroške odgovarja Total France kot proizvajalec težkega kurilnega olja, tj. kot proizvajalec izdelka, iz katerega so odpadki nastali.

108. Vendar to velja za Total international Ltd. le, če je bila ta družba imetnik naftnih odpadkov ali vsaj nekdanji imetnik.

⁶⁸ – Glej tudi moje sklepne predloge v zadevi Intertanko, navedeni v opombi 57, točka 78.

⁶⁹ – Sodba Van de Walle in drugi, navedena v opombi 27, točka 58.

109. Po členu 1(c) Okvirne direktive o odpadkih obsega pojem imetnika povzročitelja odpadkov ali fizično ali pravno osebo, ki ima odpadke. V skladu s sodbo v zadevi Van de Walle določa Okvirna direktiva o odpadkih torej široko opredelitev imetnika, pri čemer ne določa podrobneje, ali obveznost odstranjevanja ali predelave odpadkov na splošno zavezuje njihovega povzročitelja ali imetnika. Glede posesti ni pomembno, ali gre za lastnika ali zgolj za imetnika.⁷⁰

110. Ni mogoče izključiti, da je imela družba Total international Ltd. med prevozom, pri čemer sta jo zastopali prevozna družba in posadka, posredno dejansko oblast nad težkim kurilnim oljem. Vendar je zaradi nesreče ladje morebitno dejansko oblast izgubila v trenutku, ko je težko kurilno olje postalo odpadek. Tako družba Total international Ltd. ni nikoli imela dejanske oblasti nad naftnimi odpadki.

111. Odgovornost za stroške nosi družba Total international Ltd. le, če je to družbo treba obravnavati kot proizvajalko naftnih odpadkov in je bila tako v skladu s členom 1(c) Okvirne direktive o odpadkih prav tako imetnik naftnih odpadkov.

112. Člen 1(b) Okvirne direktive o odpadkih kot povzročitelja opredeljuje vsakogar,

katerega dejavnosti povzročajo nastajanje odpadkov („izvirni povzročitelji“) in/ali vsakogar, ki izvaja predobdelavo, mešanje ali druge postopke, katerih posledica je sprememba narave ali sestave odpadkov.

113. Ali se ta opredelitev nanaša na Total international Ltd., je odvisno – kot navaja tudi Komisija – od tega, če je družba vplivala na nastanek naftnih odpadkov tako, da je treba ta dogodek pripisati njeni lastni dejavnosti. To se bi zgodilo, če je bil razlog za havarijo kršitev pogodbenih obveznosti ali druga ravnanja družbe Total international Ltd., zaradi katerih lahko postane odgovorna.⁷¹ V kolikšni meri je v skladu s tem družba Total international Ltd. proizvajalec odpadkov, lahko sicer ugotovi le pristojno sodišče.

114. Kazenska sodba, izrečena 16. januarja 2008, dodatno opozarja na to, da je lahko tudi Total France po enakih merilih obravnavana kot povzročitelj in imetnik odpadkov v povezavi z ustreznimi dejanskimi ugotovitvami. Tribunal de grande instance je namreč ugotovilo, da družba Total international Ltd. ni kriva za potop Erike, ampak druga družba Skupine Total, in sicer Total S.A., saj je ta družba ladjo izbrala in pri tem ni ravnala s potrebno skrbnostjo.⁷² Dolžnost pristojnih nacionalnih sodišč je, da preizkusijo, če je

70 – Sodba Van de Walle in drugi, navedena v opombi 27, točka 55.

71 – Sodba Van de Walle in drugi, navedena v opombi 27, točka 60.

72 – Sodba Tribunal de grande instance de Paris z dne 16. januarja 2008, navedena v opombi 15, str. 228. Vendar pa je v sporočilu 92FUND/EXC.34/6/Add.1 direktorja Sklada za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto z dne 20. septembra 2006, <http://www.iopcfund-docs.org/ds/pdf/92exc34-6eadd1.pdf>, str. 8, na podlagi preiskav, ki so bile izvedene v tem času, ugotovljeno, da družbe Total niso mogle prepoznati pomanjkljivosti ladje.

treba nastanek odpadka pripisati tudi družbi Total France.

urejal izbire osebe, ki je odgovorna za kritje stroškov.

115. Tako je možno, da je Total France odgovorna za stroške odstranjevanja naftnih odpadkov, saj je ta družba proizvedla težko kurilno olje, pa tudi zato, ker je povzročila nastanek naftnih odpadkov. Družbi Total international Ltd. se lahko naloži plačilo stroškov le, če je proizvedla naftne odpadke.

Izbira osebe, ki nosi stroške, v skladu s členom 15 Okvirne direktive o odpadkih na podlagi načela „plača povzročitelj obremenitve“

116. Nadalje se postavi vprašanje, ali morata družbi Total France in morebiti Total international Ltd. stroške odstranjevanja naftnih odpadkov nositi že zaradi tega, ker se nahajata v krogu oseb, ki so navedene v členu 15 Okvirne direktive o odpadkih.

117. Dejansko je videti, da Komisija izhaja iz tega, da se lahko stroški odstranitve odpadkov naložijo vsem osebam, ki so navedene v členu 15 Okvirne direktive o odpadkih. V nasprotju s tem je Združeno kraljestvo na ustni obravnavi zastopalo stališče, da člen 15 Okvirne direktive o odpadkih ni temelj za urejanje odgovornosti, zlasti ker naj ne bi

118. Toda Sodišče je člen 15 Okvirne direktive o odpadkih razumelo drugače. V sodbi Van de Walle je šlo za ogljikovodike, ki so iztekli iz bencinske črpalke in onesnažili zemljo v okolici. Odgovorna oseba v takem primeru je načeloma upravljavec bencinske črpalke, ki je ogljikovodike nabavil z namenom obratovanja bencinske črpalke, torej so bili v njegovi posesti in jih je upravljavec skladiščil v okviru opravljanja svoje dejavnosti, ko so v smislu člena 1(c) Direktive 75/442 postali odpadki.⁷³ Le ko je izjemoma mogoče zaključiti, da sta slabo stanje naprav bencinske črpalke za skladiščenje in uhajanje ogljikovodikov posledica nespoštovanja pogodbenih obveznosti naftnega podjetja, ki dobavlja bencinski črpalke, ali različnih ravnanj, ki bi lahko sprožila odgovornost tega podjetja, bi bilo mogoče meniti, da je navedeno naftno podjetje s svojo dejavnostjo „povzročilo odpadke“ v smislu člena 1(b) Direktive 75/442 in da se ga lahko šteje za imetnika teh odpadkov.⁷⁴

119. Stroške mora torej, kot pravi Sodišče, nositi tisti, ki je povzročil nastanek odpadkov.⁷⁵ Osebe, navedene v členu 15 Okvirne direktive o odpadkih, pa zgolj označujejo

73 – Sodba Van de Walle in drugi, navedena v opombi 27, točka 59.

74 – Sodba Van de Walle in drugi, navedena v opombi 27, točka 60.

75 – Sodba Van de Walle in drugi, navedena v opombi 27, točka 58.

krog oseb, ki bi lahko nosile stroške, med katerimi je treba izbrati tisto, ki se ji stroške naloži v skladu z načelom „plača povzročitelj obremenitve“.

120. Ta razlaga načela „plača povzročitelj obremenitve“ kot načela porazdelitve stroškov ustreza ostalim jezikovnim različicam, ki – drugače kot nemška različica – ne uporabljajo pojma vzročnosti, ampak pravijo, da plača onesnaževalec (*Polluter pays, pollueur-payeur*). V skladu s tem je Sodišče načelo „plača povzročitelj obremenitve“ razumelo kot izraz načela sorazmernosti, ki države članice – in zakonodajalca Skupnosti – zavezuje, da se nikomur ne smejo naložiti stroški, ki niso potrebni glede na okolščine.⁷⁶ V konkretnem primeru je šlo za to, ali se lahko od kmetijstva zahteva, da zmanjša onesnaževanje z nitrati bolj, kot je to sorazmerno z njegovim deležem v celotnem obsegu. V zvezi s predpisi o odpadkih je iz tega mogoče najprej zaključiti, da nikomur ni treba nositi stroškov odstranitve odpadkov, katerih nastanek je povzročil nekdo drug.

121. Če proizvod postane odpadek, je načeloma končni imetnik povzročitelj odpadka, saj proizvod zavrže. Kot navaja družba Total, se zato zdi, da je odgovornost za stroške proizvajalca izdelka – kot je mogoča v skladu s členom 15 Okvirne direktive o odpadkih – v nasprotju z načelom „plača povzročitelj obremenitve“.

76 – Sodba z dne 29. aprila 1999 v zadevi Standley in drugi (C-293/97, Recueil, str. I-2603, točka 52).

122. Ne glede na to, nekateri predpisi o ravnanju z odpadki stroške njihove odstranitve načeloma nalagajo proizvajalcu izdelka, ki je postal odpadek. Komisija se v zvezi s tem sklicuje na Direktivo 2006/66/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. septembra 2006 o baterijah in akumulatorjih ter odpadnih baterijah in akumulatorjih in razveljavitvi Direktive 91/157/EGS,⁷⁷ ki v členu 8 določa, da morajo proizvajalci baterij in akumulatorjev nositi stroške njihove odstranitve kot odpadka.⁷⁸ Prav tako lahko države članice v skladu s členom 15 Direktive Evropskega Parlamenta in Sveta 94/62/ES z dne 20. decembra 1994 o embalaži in odpadni embalaži⁷⁹ proizvajalcu embalaže naložijo stroške odstranjevanja v skladu s predpisi o odpadkih.⁸⁰

123. Navedeni predpisi temeljijo na dejstvu, da člen 15 Okvirne direktive o odpadkih in še posebej načelo „plača povzročitelj obremenitve“, na katerega se ta člen sklicuje, ne predstavljata jasne in dokončne ureditve odgovornosti za stroške. Načelo „plača povzročitelj obremenitve“ je mogoče nadalje opredeliti in ga je tudi treba. To pa je predvsem dolžnost zakonodajalca.

77 – UL L 266, str. 1.

78 – Podobno ureditev vsebuje člen 5(4) Direktive 2000/53/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. septembra 2000 o izrabljenih vozilih (UL L 269, str. 34) in člen 8 Direktive 2002/96/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. januarja 2003 o odpadni električni in elektronski opremi (UL L 37, str. 24).

79 – UL L 365, str. 10.

80 – Sklep z dne 16. februarja 2006 v zadevi Plato Plastik Robert Frank (C-26/05, ZOdl., str. I-24, točka 34).

124. Sodišča morajo to konkretizacijo uporabiti, če je treba, tudi razlagati, in glede na okoliščine preizkusiti, ali spoštuje meje načela „plača povzročitelj obremenitve“. To načelo je merilo vsakega prenosa člena 15 Okvirne direktive o odpadkih v nacionalne pravne rede, zavezuje pa tudi zakonodajalca Skupnosti, saj je v členu 174(2) Pogodbe zapisano kot temelj okoljske politike.

125. Vendar je treba med nekaterimi v členu 174 navedenimi cilji in načeli najti ravnotežje. Prav tako je tudi uporaba meril kompleksna. Zaradi tega se mora sodni nadzor nujno omejiti na vprašanje, ali so se pri sprejetju neke ureditve pogoji za uporabo člena 174 ES očitno napačno presodili.⁸¹

126. V zvezi s tem načelno ni mogoče ugovarjati odločitvi zakonodajalca Skupnosti ali nacionalnega zakonodajalca, da plačilo stroškov odstranitve naloži proizvajalcu izdelka, iz katerega izvirajo odpadki. Pri večini proizvodov mora namreč že proizvajalec izhajati iz tega, da bodo ti ob normalni uporabi nekoč postali odpadek. Proizvajalec tako s proizvodnjo gospodarskih dobrin povzroči odpadek in nosi zaradi tega v skladu z načelom „plača povzročitelj obremenitve“ tudi odgovornost.

81 – Sodbi z dne 14. julija 1998 v zadevi Hi-Tech (C-284/95, Recueil, str. I-4301, točka 37) in z dne 15. decembra 2005 v zadevi Grčija proti Komisiji (C-86/03, ZOdl., str. I-10979, točka 88); obakrat glede zakonodajalca Skupnosti.

127. Odgovornost proizvajalca za stroške ima nekatere prednosti. Če mora poskrbeti za odstranitev odpadka, obstaja spodbuda, da proizvod oblikuje tako, da ga bo mogoče s kar najnižjimi stroški odstraniti. To uresničuje cilj, ki je določen v členu 174(1), tretja alineja, ES, o skrbni in preudarni rabi naravnih virov, in načelo v skladu s členom 174(2) ES, da je treba škodo prednostno obravnavati pri viru. Hkrati lahko proizvajalec stroške odstranitve vključi v ceno in jih s tem prevali na končnega imetnika stvari, kot dejanskega povzročitelja odpadka. Končno taka ureditev stroškov tudi odpravlja spodbujanje končnega imetnika, da bi nezakonito zavrzel proizvod, zato da bi prihranil stroške odstranitve.

128. Posebni predpisi o odgovornosti proizvajalca so sicer tudi v prid temu, da je treba izrecno določiti obremenitev proizvajalcev s stroški odstranitve. Posebej opisane prednosti nastopijo le, če proizvajalec in končni imetnik poznata ureditev stroškov.

129. Poleg tega razmišljanja glede odgovornosti za stroške pri normalni uporabi proizvodov ni mogoče brez zadržkov prenesti na odpadke, ki nastanejo zaradi neobičajnih dogodkov. Obravnavan primer prikazuje prav to: pri normalni uporabi, tj. pri zgorevanju težkega kurilnega olja, bi prišlo do plinastih izpustov v ozračje, ki v skladu s členom 2(1) (a) Okvirne direktive o odpadkih ne sodijo v področje uporabe predpisov o odpadkih, in mogoče v manjšem obsegu tudi do nastanka trdnih odpadkov. Njihova odstranitev bi

bila mogoča z relativno nizkimi stroški, saj nastanejo v elektrarni, ki je za to že opremljena. Pri razlitju težkega kurilnega olja in njegovim pomešanjem z vodo in sedimenti pa v nasprotju s tem nastanejo precej večje količine odpadkov, ki jih je mogoče zbrati in odstraniti le z velikimi težavami.

proizvajalcem težkega kurilnega olja in/ali kot prodajalcem ali lastnikom tovora po ladijski nesreči naložijo stroški odstranitve naftnih odpadkov, če jim je mogoče očitati, da so neodvisno prispevali k povzročitvi razlitja težkega kurilnega olja.

130. Tveganje nastanka tovrstnih odpadkov tako ne more v skladu z načelom „plača povzročitelj obremenitve“ samo po sebi bremeniti proizvajalca težkega kurilnega olja, ampak le v obsegu, v katerem lahko sam vpliva na neobičajen nastanek odpadkov.

133. Vendar določba direktive, kot je člen 15, ne more samostojno ustvarjati obveznosti za posameznika in se torej proti posamezniku na to direktivo ni mogoče sklicevati.⁸² Določbe člena 15 se lahko proti družbam skupine Total uporabijo le, če imajo podlago v francoskem pravu.

131. Iz sodbe Van de Walle izhaja: Tveganje ključnega nastanka odpadkov nosi oseba, ki bi lahko nesrečo preprečila. Le izjemoma so odgovorne tudi druge osebe, če jim je mogoče očitati, da so neodvisno prispevale k povzročitvi obremenitve.

134. Francosko pravo bi lahko nasprotovalo odgovornosti družb skupine Total. V Franciji veljaven člen III(4)(c) Konvencije o odgovornosti namreč načelno izključuje vse zahteve za povrnitev škode zoper zakupnika. Izjema velja samo, če je škoda zaradi onesnaženja posledica njegove osebne storitve ali opustitve, storjene zato, da se povzroči taka škoda, ali iz malomarnosti in vedoč, da lahko nastane taka škoda. Ali se ta izključitev odgovornosti uporabi za družbe skupine Total, morajo odločiti pristojna sodišča.⁸³

Uporaba v obravnavanem primeru

132. Če bi se odgovornost za stroške družb skupine Total presojala zgolj na podlagi člena 15 Okvirne direktive o odpadkih, bi iz zgorajjih stališč sledilo, da se jim kot

82 – Glej med drugim sodbe z dne 26. februarja 1986 v zadevi Marshall (152/84, Recueil, str. 723, točka 48); z dne 5. oktobra 2004 v združenih zadevah Pfeiffer in drugi (C-397/01 do C-403/01, ZOdl., str. I-8835, točka 108) in z dne 7. junija 2007 v zadevi Carp (C-80/06, ZOdl., str. I-4473, točka 20).

83 – V sodbi Tribunal de grande instance de Paris z dne 16. januarja 2008, navedena v opombi 15, str. 235, je bila izključena odgovornost družbe Total S.A.

135. Vendar se zdi, da izključitev odgovornosti ni nezdržljiva s členom 15 Okvirne direktive o odpadkih, čeprav so zadevne osebe prispevale k povzročitvi obremenitve, ampak je izključitev odgovornosti dopustna uporaba diskrecijske pravice, ki jo imajo države članice pri prenosu v nacionalne pravne rede zaradi načela „plača povzročitelj obremenitve“.

136. Konvencija o odgovornosti in Konvencija o skladu natančno določata porazdelitev odgovornosti za stroške nesreč z nafto na morju. Odgovornost za stroške, ki jo Konvencija o odgovornosti usmerja na lastnika ladje, je v skladu z načelom „plača povzročitelj obremenitve“. Praviloma je lastnik ladje pri nesrečah odgovoren, da je tovor na njegovi ladji postal odpadek, saj odgovarja za uporabo in stanje ladje, s katero upravlja oziroma pusti upravljati. V določenih primerih, v katerih za škodo odgovarjajo tretji, določa člen III(2) in (3) oprostitev odgovornosti lastnika ladje. Kot jo je ugotovilo Sodišče, ta oblika odgovornosti ustreza odgovornosti upravljavca bencinske črpalke za ogljikovodike, ki so na zemljo v okolico iztekli iz naprave za skladiščenje.⁸⁴

137. Ovire za zahteve proti tretjim osebam, ki so povezane s prenosom odgovornosti v skladu s členom III(4) Konvencije o odgovornosti, zlasti proti zakupniku v skladu s točko c, so združljive z načelom „plača povzročitelj obremenitve“. Na eni strani lahko te osebe

ob povečani odgovornosti odgovarjajo neposredno, namreč če škoda zaradi onesnaženja nastane kot posledica njihove osebne storitve ali opustitve, storjene zato, da se povzroči taka škoda, ali iz malomarnosti in vedoč, da lahko nastane. Po drugi strani ima lastnik proti njim v skladu s členom III(5) Konvencije o odgovornosti regresni zahtevek. Tako je zagotovljeno, da se lahko tudi tem osebam naloži stroške za njihov prispevek v skladu z načelom „plača povzročitelj obremenitve“. Tak zahtevek bi bilo treba posebej preizkusiti, če so družbe skupine Total delno ali v celoti odgovorne za nesrečo ladje, kot je to ugotovilo Tribunal de grande instance⁸⁵ in kot menita, da je mogoče, tudi Komisija in Francija.

138. Seveda je odgovornost lastnika ladje v skladu s členom V Konvencije o odgovornosti omejena, če se ne dokaže, da je škoda zaradi onesnaženja nastala kot posledica njegove osebne storitve ali opustitve, storjene zato, da se povzroči taka škoda, ali iz malomarnosti in vedoč, da lahko nastane. V primeru, ko se uporabi ta omejitev odgovornosti, lastnik ladje posamezne zahteve v skladu s členom V(4) poravnava le *pro rata*, torej deloma. To pa se zdi na prvi pogled kršitev načela „plača povzročitelj obremenitve“.

84 – Sodba Van de Walle in drugi, navedena v opombi 27, točka 59.

85 – Sodba z dne 16. januarja 2008, navedena v opombi 15, str. 228.

139. Vendar je omejena odgovornost lastnika ladje na podlagi Konvencije o skladu dopolnjena z odgovornostjo Sklada za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto. Sklad se glede na člen 12 Konvencije o skladu financira s sredstvi tistih, ki se jim po morju dostavlja večje količine surove nafte ali težkega kurilnega olja. Zaradi povpraševanja teh podjetij pride do prevoza nafte, ki ustvari tveganje nesreč z nafto na morju. Tudi njim se lahko v skladu z načelom „plača povzročitelj obremenitve“ pripišejo stroški odstranjevanja naftnih odpadkov, ki nastanejo pri nesrečah z nafto. Odgovornost sklada je v primeru škode, nastale zaradi vojnega dogodka, v skladu s členom 4(2) Konvencije o skladu izključena in je lahko v primeru sokrivde oškodovanca v skladu z odstavkom 3 tega člena omejena. Poleg tega na podlagi člena 9 Konvencije o skladu obstaja možnost povrnitve stroškov, ki jih prevzame sklad, če obstajajo druge odgovorne osebe. V obravnavanem primeru je sklad glede na povedano iz previdnosti vložil tožbo zoper različne osebe, med njimi predvsem zoper družbe skupine Total, ki so udeležene v obravnavanem primeru.⁸⁶

140. Tudi odgovornost sklada je omejena. Omejitve odgovornosti lahko pomeni, da niti lastnik ladje niti sklad ne krijeta dela stroškov odstranitve odpadkov, povezanih s škodo zaradi onesnaženja z nafto na morju. Ti stroški bodisi bremenijo državo, se pravi skupnost davkoplačevalcev, bodisi

določene osebe, ki lahko v skladu z nacionalnim pravom prav tako nosijo stroške.

141. Obremenitev posameznikov s stroški odstranitve odpadkov, ki jih niso povzročili sami, bi bila nezdržljiva z načelom „plača povzročitelj obremenitve“.⁸⁷ Prizadete osebe bi lahko taki terjatvi državnih organov ugovarjale v skladu s členom 15 Okvirne direktive o odpadkih.

142. Obremenitev skupnosti s preostalimi stroški odstranitve pa je po drugi strani združljiva z načelom „plača povzročitelj obremenitve“ v smislu člena 15 Okvirne direktive o odpadkih. Skupnost tudi vsaj računa z ustreznimi tveganji, saj države dovoljujejo tvegane prevoze nafte na morju. Hkrati države zagotavljajo minimalne standarde varnosti ladij na podlagi zahtev, ki so določene v MARPOL 73/78⁸⁸. Skupnost ima od teh prevozov koristi, saj ji zagotavljajo oskrbo z želenim energetskim virom. Brez povpraševanja po naftnih proizvodih tudi prevozov ne bi bilo. Tako se skupnosti upravičeno prisodi prispevek k povzročitvi naftnih odpadkov in del tveganja.

86 – Sporočilo 92FUND/EXC.33/5 direktorja Sklada za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto z dne 4. maja 2006, http://www.iopefund-docs.org/ds/pdf/92exc33-5_e.pdf, str. 5 in naslednja.

87 – Glej točko 120 zgoraj.

88 – Mednarodna konvencija o preprečevanju onesnaženja morja z ladij iz leta 1973, kot je bila spremenjena s Protokolom iz leta 1978 (Recueil des traités des Nations unies/UN Treaty Series, Zv. 1341, št. 22484).

143. Konvencija o odgovornosti in Konvencija o skladu kažeta, da države pogodbenice, vključno s skoraj vsemi državami članicami, menijo, da je omejitev odgovornosti primerna in računajo s tveganjem, da bodo morale nositi nadaljnje stroške. Ko škoda zaradi nafte preseže meje odgovornosti lastnika ladje in sklada, jo je namreč komaj še mogoče odpraviti z zasebnimi sredstvi. Tudi bolj daljnosežne rešitve z zavarovanji niso videti verjetne.

146. Zato je s členom 15 Okvirne direktive o odpadkih in z načelom „plača povzročitelj obremenitve“, ki ga ta člen vsebuje, združljivo po eni strani usmerjanje odgovornosti za nesreče z nafto na morju v skladu s Konvencijo o odgovornosti in s Konvencijo o skladu na lastnika ladje in na Sklad za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto, in po drugi strani omejevanje višine odgovornosti. Ta sklep ustreza obveznosti, da se je treba pri razlagi prava Skupnosti izogibati protislovjem s Konvencijo o odgovornosti.⁹⁰

144. Poleg tega odgovornost lastnika ladje in dopolnitev sklada nista vezana na krivdo. Obstaja torej relativno visoka verjetnost, da bo škoda zaradi onesnaženja z nafto v celoti ali vsaj delno pokrita.

145. To velja še toliko bolj od leta 2005, ko je začel veljati Dodatni protokol h Konvenciji o skladu⁸⁹, ki ustanavlja Dopolnilni sklad za povrnitev škode, ki ga prav tako financirajo uvozniki nafte in ki znatno zviša kritje odgovornosti.

147. Tako je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da se lahko po nesreči ladje v skladu s členom 15 Okvirne direktive o odpadkih stroške odstranitve naftnih odpadkov naloži proizvajalcu težkega kurilnega olja in/ali prodajalcu ali lastniku tovora, če je tem osebam mogoče očitati, da so neodvisno prispevale k povzročitvi razlitja težkega kurilnega olja. Vsekakor je s to določbo prav tako združljiva omejitev odgovornosti proizvajalca težkega kurilnega olja in/ali prodajalca ali lastnika tovora v skladu s Konvencijo o odgovornosti in s Konvencijo o skladu.

89 – Natisnjen v UL 2004 L 78, str. 24. Kot je navedeno na spletni strani sklada, <http://www.iopcfund.org/92members.htm#suppfund>, so poleg štirih drugih držav Dodatni protokol ratificirale Belgija, Danska, Nemčija, Grčija, Španija, Francija, Irsko, Italija, Latvija, Litva, Nizozemska, Portugalska, Slovenija, Finska, Švedska in Združeno kraljestvo, s 30. marcem 2008 se bo pridružila Madžarska.

90 – Glej točko 99 zgoraj in naslednje.

V – Predlog

148. Zato Sodišču predlagam, naj na predlog za sprejetje predhodne odločbe odgovori tako:

1. Težkega kurilnega olja, ki je produkt postopka rafiniranja nafte v skladu s specifikacijami potrošnika in ki ga proizvajalec namerava prodajati kot gorivo ter je navedeno v Direktivi 68/414 Sveta z dne 20. decembra 1968 o obveznosti držav članic EGS glede vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte in/ali naftnih derivatov (68/414/EGS), ni mogoče obravnavati kot odpadek v smislu člena 1 Direktive Sveta z dne 15. julija 1975 o odpadkih (75/442/EGS).
2. Težko kurilno olje je treba obravnavati kot odpadek v smislu Direktive 75/442, če se pri nesreči tankerja razlije in se pomeša z vodo in sedimenti.
3. Proizvajalcu težkega kurilnega olja in/ali prodajalcu ali lastniku tovora se lahko po nesreči ladje v skladu s členom 15 Direktive 75/442 naloži stroške odstranitve naftnih odpadkov, če je tem osebam mogoče očitati, da so neodvisno prispevale k povzročitvi razlitja težkega kurilnega olja. Vsekakor je s to določbo prav tako združljiva omejitev odgovornosti proizvajalca težkega kurilnega olja in/ali prodajalca ali lastnika tovora v skladu z Mednarodno konvencijo z dne 29. novembra 1969 o civilni odgovornosti za škodo, ki jo povzroči onesnaženje z nafto, kot je bila spremenjena s Protokolom iz leta 1992 in z Mednarodno konvencijo o ustanovitvi Mednarodnega sklada za povrnitev škode, nastale zaradi onesnaženja z nafto, kot je bila spremenjena s Protokolom iz leta 1992.